

хідно погодитись з його позицією про те, що така програма повинна базуватися на матеріалах узагальнення практики, стимулювати ініціативу слідчого на відшукання інших, не передбачених авторами програми шляхів з'ясування того або іншого питання. «Ідея програмування розслідування не повинна позбавляти слідчого можливості пошуку евристичних рішень, — підкреслює І. Є. Биховський, — слідство завжди було, є і буде не тільки комплексом наукових положень і рекомендацій, але і мистецтвом знаходження істини». «Програмування, яке є засобом доведення методичних знань до слідчого, повинне сприяти тому, щоб в тих випадках, коли є готові оптимальні рішення, слідчий не займався винаходом вже винайденого, а використовував вже готове» [2, с. 63].

Погоджуючись у цілому з висловленою думкою, вважаємо за доцільне розглянути основні форми використання програмних та апаратних засобів у процесі планування слідчим криміналістичної діяльності, впровадження яких не знайшло належного наукового обґрунтування у вітчизняній криміналістичній науці та практиці досудового розслідування.

Для досягнення вказаної мети необхідно: 1) визначити найбільш оптимальні способи використання ЕОМ під час планування розкриття та розслідування злочинів; 2) дослідити особливості процесу висунення та перевірки криміналістичних версій за допомогою комп'ютерних баз даних; 3) окреслити перспективи розробки та впровадження автоматизованого робочого місця слідчого як спеціалізованого модуля.

Найбільш оптимальним при плануванні розслідування вважаємо застосування спеціалізованих баз даних. Такі бази даних можуть містити різні відомості, необхідні слідчому для ефективного розслідування злочинів. Це, перш за все, такі бази даних, які містять відомості про обставини, що підлягають доказуванню.

Структура такої бази повинна відображати стан теорії і практичні аспекти планування. Відповідно до численних криміналістичних досліджень основою планування вважаються версії.

Плануючи розслідування злочину, слідчий вчиняє наступні дії:

- вивчає наявні фактичні дані;
- висуває версії, визначає питання, що підлягають з'ясуванню;
- визначає коло слідчих дій і організаційних заходів, які необхідно провести для перевірки кожної з висунутих версій, терміни і послідовність їх проведення, а також виконавців;
- коригує план у процесі розслідування відповідно до отримуваної інформації.

В умовах застосування слідчим комп'ютерних технологій ці елементи діяльності мають певну специфіку.

По-перше, слідчому повинна бути надана можливість порівнювати наявні у нього фактичні дані у розслідуваній кримінальній справі з інформацією про аналогічні злочини, яка міститься в комп'ютерних базах даних.

По-друге, база даних повинна бути максимально повною і базуватися на сучасних досягненнях науки кримінального процесу, криміналістики, інформатики і інших галузей знань, а також враховувати практику розслідування кримінальних справ даної категорії.

По-третє, у слідчого повинні бути технічні можливості скористатися такою базою даних, що (в умовах сучасного стану забезпеченості слідчих комп'ютерною технікою і програмним забезпеченням) є не таким простим завданням.

По-четверте, сам слідчий повинен бачити переваги використання таких баз даних при плануванні розслідування злочинів і вміти користуватися комп'ютерними базами даних.

У діяльності з вивчення наявних фактичних даних, крім традиційних (без застосування ЕОМ) форм і методів, застосовуються також сучасні засоби пошуку і аналізу занесеної в комп'ютерні бази даних інформації у кримінальній справі з використанням новітніх досягнень у галузі інформатики.

Аналогічно може здійснюватися робота зі всіма іншими базами даних модуля «Обставини, що підлягають доказуванню», у тому числі і вивід на екран (файл, текстовий редактор або на друк) переліків слідчих дій, оперативно-розшукових і інших заходів, що рекомендуються для встановлення обставин, що підлягають доказуванню.

Таким чином, застосування слідчим комп'ютерних технологій під час планування розслідування ґрунтується на сучасних рекомендаціях науки криміналістики. Такі рекомендації враховуються як на стадії створення спеціальних комп'ютерних баз даних, так і в процесі їх застосування. В той же час комп'ютерні технології дозволяють ефективніше використовувати рекомендації науки криміналістики, значно скорочувати витрати часу та зусиль на планування роботи слідчого.

Комп'ютерні технології передбачають не тільки ефективне застосування форм плану і допоміжної документації, що рекомендуються, але і дозволяють використовувати переваги електронної форми документів.

Поряд з цим, звертає на себе увагу той факт, що наукові розробки у галузі планування розкриття та розслідування злочинів, незважаючи на їхню значущість для вирішення практичних проблем провадження досудового слідства та дізнання, на сьогоднішній день не знайшли належного втілення у вигляді відповідних програмних ресурсів для ЕОМ. У зв'язку з цим необхідним є удосконалення діяльності інформаційно-технічних підрозділів правоохоронних органів щодо розробки нових та удосконалення існуючих автоматизованих робочих місць слідчого з використанням наукових положень інформатики, криміналістичного планування, програмування та алгоритмізації процесу розслідування окремих видів злочинів.

Література

1. Белкин Р. С. Курс криминалистики в 3 т. / Р. С. Белкин. — М.: Юристъ, 1997. — Т. 2. — 1997. — 464 с.
2. Быховский И. Е. Программированное расследование: возможности и перспективы // Актуальные проблемы советской криминалистики / И. Е. Быховский. — М.: Изд-во Всесоюз. ин-та по изуч. причин и разраб. мер предупреждения преступности, 1980. — С. 61–65.
3. Наказ Генерального прокурора України «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» № 2 гн від 20.01.2006 р. — [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.15600.0>
4. Соя-Серко Л. А. Программирование и творчество в деятельности следователя // Проблемы предварительного следствия в уголовном судопроизводстве / Л. А. Соя-Серко — М.: Изд-во Всесоюзного ин-та по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности, 1980. — С. 32–47.
5. Тищенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: Монографія // Одеська національна юридична академія. В. В. Тищенко. — О.: Фенікс, 2007. — 260 с.

